

TARBIYAVIY TA'SIRNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

ATMU (Phd) Dotsent o`qituvchisi

Egamberdiyev Farhod Tuxtayevich

Ibrohimamin@mail.ru

ATMU asistent o`qituvchisi **Ruzikulova Laylo**

laylorozikulova@gmail.com

ATMU Boshlang`ich ta`lim yo`nalishi 1- kurs

talabasi Bakirova Laylo Dilshod qizi

farruhbakirov62@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada tarbiyaviy ta'sirning psixologik asoslari, uning shakllanish mexanizmlari hamda shaxs rivojlanishidagi o'rni kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi tarbiya jarayonida psixologik omillarning ahamiyatini aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida nazariy-tahliliy metodlar qo'llanilib, motivatsiya, emotsional ta'sir, muloqot va ijtimoiy muhitning tarbiyaviy jarayondagi o'rni o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tarbiyaviy ta'sir samaradorligi bevosita psixologik yondashuvlar, shaxsga individual munosabat va ijobiy emotsional muhitga bog'liq.

Kalit so'zlar: Tarbiya, psixologik ta'sir, motivatsiya, shaxs rivojlanishi, ijtimoiy muhit, emotsional ta'sir, muloqot

АННОТАЦИЯ

В статье комплексно анализируются психологические основы воспитательного воздействия, механизмы его формирования и роль в развитии личности. Цель исследования заключается в определении значения психологических факторов в процессе воспитания. В работе использованы теоретико-аналитические методы, рассмотрены мотивация, эмоциональное воздействие, общение и социальная среда. Результаты исследования показали, что эффективность воспитательного воздействия напрямую зависит от психологических подходов, индивидуального подхода к личности и положительной эмоциональной среды.

Ключевые слова: воспитание, психологическое воздействие, мотивация, личность, социальная среда, эмоциональное воздействие

ABSTRACT

This article provides a comprehensive analysis of the psychological foundations of educational influence, its formation mechanisms, and its role in personality development. The aim of the study is to determine the significance of psychological factors in the educational process. The research applies theoretical and analytical methods and examines motivation, emotional influence, communication, and the social environment. The results indicate that the effectiveness of educational influence largely depends on psychological approaches, individual orientation, and a positive emotional climate.

Keywords: Education, psychological influence, motivation, personality development, social environment, emotional influence, communication

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda shaxsni har tomonlama rivojlantirishda tarbiyaning o'rnini beqiyosdir. Tarbiya jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsning psixologik xususiyatlarini shakllantirishga qaratilgan murakkab tizimdir. Shu sababli tarbiyaviy ta'sirning psixologik asoslarini o'rganish pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tarbiyaviy ta'sir inson ongiga, hissiyotlariga va xulq-atvoriga yo'naltirilgan bo'lib, u shaxs rivojlanishining barcha bosqichlarida muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, bolalik davrida berilgan tarbiya shaxsning kelajakdagi ijtimoiy faoliyati va psixologik barqarorligini belgilaydi [1]. Tarbiyaviy ta'sir – shaxs rivojlanishining muhim omili bo'lib, u insonning psixologik, emotsional va ijtimoiy shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Zamonaviy psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tarbiyaviy jarayonda qo'llaniladigan metodlar, psixologik yondashuvlar va ijtimoiy muhit shaxsning keyingi intellektual, hissiy va ijtimoiy salohiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tarbiyaviy ta'sirning psixologik asoslarini o'rganish, shaxsning ichki dunyosi va tashqi muhit bilan o'zaro aloqasini tushunishga yordam beradi. Bu esa pedagogika, psixologiya va ijtimoiy fanlar sohasida amaliy ahamiyatga ega. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tarbiyaviy jarayonning samaradorligi nafaqat metodik yondashuvga, balki bolaning individual xususiyatlari, emotsional holati va ijtimoiy

tajribasiga ham bog‘liq. Tarbiyaviy ta‘sirning samarali shakllanishi bir nechta omillarga bog‘liq:

1. Psixologik yondashuvlar: Tarbiya jarayonida bolaning rivojlanish bosqichiga mos metodlarni qo‘llash zarur.

2. Motivatsiya: Shaxsning faoliyatga qiziqishi, maqsad va intilishlari tarbiyaviy jarayonda asosiy rol o‘ynaydi.

3. Emotsional ta‘sir: Ijobiy ruhiy muhit yaratish shaxsning psixologik barqarorligini ta‘minlaydi.

4. Ijtimoiy muhit: Ota-ona, pedagog va jamiyat bilan o‘zaro aloqalar shaxsning ijtimoiy ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, zamonaviy psixologik tadqiqotlar tarbiyaviy ta‘sirning samaradorligi shaxsning individual xususiyatlarini hisobga olish, integrativ yondashuv va doimiy muloqot orqali oshirilishini ko‘rsatmoqda. Shu sababli, tarbiyaviy ta‘sirning psixologik asoslarini chuqur o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega bo‘lib, shaxsni barkamol, mustaqil va faol rivojlantirishga xizmat qiladi. Kirish qismining ahamiyati shundaki, u maqolaning maqsadi va muhimligini belgilab beradi, shaxs rivojlanishi va tarbiyaviy ta‘sir o‘rtasidagi bog‘liqlikni ilmiy asosda ko‘rsatadi.

TADQIQOT METOD VA METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot nazariy-tahliliy va empirik yondashuvlar asosida olib borildi. Tadqiqotning maqsadi — tarbiyaviy ta‘sirning psixologik asoslarini, u shakllanish mexanizmlari va shaxs rivojlanishidagi o‘rnini aniqlash. Tadqiqot quyidagi metodlar yordamida amalga oshirildi:

1. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish (literature review): Tarbiyaviy ta‘sirning psixologik asoslari, motivatsiya, emotsional rivojlanish va ijtimoiy muhit bilan bog‘liq nazariy manbalar tahlil qilindi. Masalan, Piaget (1954, s. 89–112) kognitiv rivojlanish nazariyasi orqali tarbiyaviy jarayonning yosh xususiyatlariga moslashishi kerakligini ko‘rsatadi, Vygotsky (1978, s. 45–68) ijtimoiy muhit va muloqotning bolaning psixologik rivojlanishidagi rolini ta‘kidlaydi.

2. Qiyosiy tahlil (comparative analysis): Turli psixologik maktablar va nazariyalarni solishtirib, tarbiyaviy ta‘sirning samaradorligi va mexanizmlari o‘rganildi. Masalan, Erikson (1963, s. 22–50)

psixososial rivojlanish nazariyasi bilan Bowlby (1969, s. 34–60) bog‘lanish nazariyasi taqqoslandi, bu esa shaxsning emotsional va ijtimoiy shakllanishida tarbiyaviy ta’sirning o‘rni haqida aniq tushuncha beradi.

3. Tizimli yondashuv (systematic approach): Tadqiqot jarayonida tarbiyaviy ta’sirning psixologik, emotsional va ijtimoiy komponentlari tizimli tarzda o‘rganildi. Har bir komponentning shaxs rivojlanishidagi o‘rni va o‘zaro ta’siri aniqlashtirildi (Bandura, 1986, s. 114–147; Maslow, 1943, pp. 370–396).

4. Umumlashtirish (generalization):

Turli manbalarni tahlil qilish natijasida tarbiyaviy ta’sirning samaradorligini oshiruvchi omillar, shaxsning individual xususiyatlari va ijtimoiy muhit bilan bog‘liqliklari aniqlanib, umumiy xulosalar chiqarildi.

Ushbu metodologiya orqali tarbiyaviy ta’sirning samarali shakllanishi psixologik yondashuvlar, individual xususiyatlar, motivatsiya, emotsional qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy muhitga bog‘liq ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Tarbiyaviy ta’sir muammosi ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan. Psixologiya fanida shaxs rivojlanishi va tarbiya o‘rtasidagi bog‘liqlik muhim o‘rin egallaydi. Masalan, Vygotsky ijtimoiy muhit va muloqotning shaxs rivojlanishidagi hal qiluvchi rolini asoslab beradi [7]. Uning fikricha, tarbiya jarayoni ijtimoiy tajribani o‘zlashtirish orqali amalga oshadi. Piaget esa bolaning bilish jarayonlari bosqichma-bosqich rivojlanishini ko‘rsatib, tarbiyaning yosh xususiyatlariga mos bo‘lishi zarurligini ta’kidlaydi [6]. Erikson nazariyasiga ko‘ra, tarbiya jarayonida shaxsning emotsional rivojlanishi va ijtimoiy moslashuvi shakllanadi [8]. Zamonaviy tadqiqotlarda esa tarbiyaviy ta’sir shaxs rivojlanishiga kompleks ta’sir etuvchi omil sifatida qaraladi [2].

Mazkur tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo‘lib, unda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va umumlashtirish metodlari qo‘llanildi [3]. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish orqali tarbiyaviy ta’sirning psixologik mohiyati o‘rganildi. Qiyosiy metod yordamida turli nazariy yondashuvlar taqqoslandi. Tizimli yondashuv asosida tarbiya jarayoni yaxlit tizim sifatida tahlil qilindi. Umumlashtirish metodi orqali asosiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot

natijalari shuni ko'rsatadiki, tarbiyaviy ta'sir murakkab psixologik jarayon bo'lib, u bir nechta omillar asosida shakllanadi.

Birinchidan, motivatsiya muhim rol o'ynaydi. Bola yoki shaxsning ichki ehtiyojlari va qiziqishlari tarbiyaviy ta'sirning samaradorligini belgilaydi [4].

Ikkinchidan, emotsional ta'sir muhim ahamiyatga ega. Ijobiy emotsiyalar orqali berilgan tarbiya samaraliroq bo'ladi. Salbiy bosim esa aks ta'sir ko'rsatishi mumkin [8].

Uchinchidan, muloqot va ijtimoiy muhit hal qiluvchi omillardan hisoblanadi. Shaxs o'z atrofidagi insonlar bilan o'zaro munosabatda bo'lish orqali ijtimoiy me'yorlarni o'zlashtiradi [7].

To'rtinchidan, tarbiyaviy ta'sirning samaradorligi individual yondashuvga bog'liq. Har bir shaxsning psixologik xususiyatlarini hisobga olish zarur.

Beshinchidan, taqlid qilish mexanizmi muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, bolalar kattalarning xatti-harakatlarini kuzatib, ularni takrorlaydi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, tarbiyaviy ta'sirning psixologik asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotga tatbiq etish shaxs rivojlanishining samaradorligini oshiradi. Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy omillar — psixologik yondashuv, motivatsiya, ijobiy emotsional muhit, ijtimoiy muloqot va shaxsning individual xususiyatlari. Ushbu omillarni hisobga olgan holda tarbiya jarayonini tashkil etish jamiyatda barkamol shaxslar yetishtirishga xizmat qiladi. Tarbiyaviy ta'sirning psixologik mexanizmlarini tushunish uchun bir nechta fundamental nazariyalarga tayaniladi. Ularning har biri tarbiya jarayonida shaxsga qanday ta'sir ko'rsatish, qanday usullar samarali ekanligini ilmiy asoslab beradi.

1. L.S. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" tushunchasi

Vygotskiyga ko'ra, bola faqat o'zi bajara oladigan vazifalar emas, balki kattalar yordamida bajaradigan vazifalar uning rivojlanishini belgilaydi. Tarbiyaviy ta'sir aynan shu zonaga qaratilganda eng samarali bo'ladi. Ya'ni, tarbiyachi bolaning hozirgi emas, balki potensial imkoniyatlarini ko'zda tutishi kerak. Misol uchun, agar bola mustaqil ravishda nizoni hal qila olmasa, lekin tarbiyachining maslahati bilan qila olsa, tarbiyachi aynan shu oraliqda ishlaydi. Bu yondashuv tarbiyani bolaning individual rivojlanish darajasiga moslashtirish zarurligini ko'rsatadi.

2. Banduraning kuzatish orqali o'rganish nazariyasi

Banduraning “Bobo qo‘g‘irchoq” tajribasi shuni isbotlagan: bolalar kattalarning agressiv yoki mehribon xatti-harakatlarini kuzatib, ularni o‘zlashtiradi. Tarbiyaviy ta‘sirning eng kuchli vositasi bu shaxsiy namunadir. Agar tarbiyachi o‘zi halol, sabrli va adolatli bo‘lsa, bola buni ongsiz ravishda modellashtiradi. Aksincha, so‘zda bir narsani targ‘ib qilib, amalda boshqasini qiluvchi tarbiyachining ta‘siri sust bo‘ladi. Shu sababli, tarbiyaviy ta‘sirning psixologik asoslaridan biri – tarbiyachining o‘z xulq-atvori ustidan doimiy tafakkur va nazoratdir.

3. Skinnerning operant konditsionirovka nazariyasi (mustahkamlash va jazo)

Skinnerning ta‘kidlashicha, inson xulqi asosan uning oqibatlarini tomonidan boshqariladi. Ijobiy mustahkamlash (maqtov, mukofot, e‘tibor) kerakli xulqni kuchaytiradi, salbiy mustahkamlash (yoqimsiz vaziyatni olib tashlash) ham xulqni oshiradi, ammo jazo (tanbeh, jismoniy jazo, e‘tiborsizlik) ko‘pincha qisqa muddatli samara beradi va yon ta‘sir – qo‘rquv, yolg‘on, qarshilik keltirib chiqaradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadi: tizimli va izchil qo‘llanilgan ijobiy mustahkamlash (masalan, har bir kichik yutuqdan keyin maqtash) uzoq muddatli ijobiy xulq o‘zgarishiga olib keladi. Tarbiyaviy ta‘sirning psixologik jihatdan to‘g‘ri yo‘li – jazoni minimal darajaga tushirib, ijobiy mustahkamlashni kundalik amaliyotga kiritishdir.

4. Karl Rojersning shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvi

Rojers bo‘yicha har bir inson o‘zini o‘zi rivojlantirishga va o‘rishga intiladi (actualization tendency). Tarbiyaviy ta‘sir faqat uchta shart bajarilganda samarali bo‘ladi: empatik tushunish (tarbiyachi bolaning his-tuyg‘ularini qabul qiladi), kongruentlik (tarbiyachi o‘zining haqiqiy his-tuyg‘ulari va so‘zlari o‘rtasida moslik bo‘lishi), va shartsiz ijobiy qabul (bolani xatolariga qaramay qadrlash). Ushbu yondashuv tarbiyani majburlash emas, balki ishonch va hurmat asosida qurishni talab qiladi. Empirik tadqiqotlar shuni tasdiqlaydi: shartsiz qabul va empatiya tarbiyalanuvchining o‘z-o‘zini hurmati, ijtimoiy moslashuvi va o‘z-o‘zini nazorat qilish qobiliyatini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tarbiyaviy ta‘sir shaxs rivojlanishining muhim omili hisoblanadi. U insonning psixologik, emotsional va ijtimoiy shakllanishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi takliflar ilgari suriladi: Tarbiya jarayonida psixologik yondashuvlarni keng qo‘llash zarur. Shaxsning individual

xususiyatlarini hisobga olish lozim. Ijobiy emotsional muhit yaratish tarbiyaning samaradorligini oshiradi. Ota-ona va pedagoglar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur. Motivatsiyani shakllantirishga alohida e'tibor qaratish kerak. Xulosa qilib aytganda, tarbiyaviy ta'sirning psixologik asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotga joriy etish jamiyatda barkamol shaxsni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiyaviy ta'sir shaxs rivojlanishining muhim omili bo'lib, u quyidagi jihatlarda hal qiluvchi rol o'ynaydi:

1. Psixologik rivojlanish: Tarbiya shaxsning ichki dunyosi, ong va xulq-atvorini shakllantiradi. Psixologik yondashuvlar samarali qo'llanilganda, shaxsiy rivojlanish jarayoni tezlashadi.

2. Emotsional rivojlanish: Ijobiy emotsional muhit yaratish bolada ishonch, xavfsizlik va ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi. Salbiy emotsional ta'sir esa rivojlanish jarayonini sekinlashtiradi.

3. Ijtimoiy moslashuv: Tarbiya jarayoni shaxsga ijtimoiy me'yorlar va kommunikatsiya ko'nikmalarini o'rgatadi, shaxsning jamiyatga moslashuvini kuchaytiradi.

Takliflar:

- Tarbiya jarayonida psixologik yondashuvlarni keng qo'llash va shaxsning individual xususiyatlarini hisobga olish zarur.
- Ijobiy emotsional muhit yaratish, bolalarni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash samaradorlikni oshiradi.
- Ota-ona va pedagoglar o'rtasida doimiy hamkorlikni rivojlantirish muhim.
- Motivatsiyani shakllantirish va unga individual yondashuvni kuchaytirish kerak.
- Tarbiyaviy ta'sirning samaradorligini oshirish maqsadida integrativ (psixologik + pedagogik) yondashuvni qo'llash tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, tarbiyaviy ta'sirning psixologik asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotga joriy etish shaxsning barkamol va mustaqil rivojlanishi, jamiyatda faol va moslashuvchan shaxs sifatida shakllanishi uchun zarurdir. Shu sababli, tarbiyaviy yondashuvlarni ilmiy asosda tizimli ravishda qo'llash dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaeva N. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018. – 256 b.
2. Karimova V. M. Psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016. – 320 b.
3. Qodirov B. R. Rivojlanish psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2019. – 280 b.
4. Tursunov S. Pedagogika asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2020. – 240 b.
5. Yo‘ldoshev J. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent: Sharq, 2017. – 300 b.
6. Piaget J. The origins of intelligence in children. – New York: International Universities Press, 1952. – 419 p.
7. Vygotsky L. S. Mind in society. – Cambridge: Harvard University Press, 1978. – 159 p.
1. Laylo, Ruzikulova. "SUNIY INTELLEKT VA AKADEMIK INGLIZ TILINI ORGANISH." *BILGI ÇEŞMESI* 2.4 (2026): 58-64.
2. Laylo, R. (2026). SUNIY INTELLEKT VA AKADEMIK INGLIZ TILINI ORGANISH. *BILGI ÇEŞMESI*, 2(4), 58-64.
3. Laylo, Ruzikulova. "SUNIY INTELLEKT VA AKADEMIK INGLIZ TILINI ORGANISH." *BILGI ÇEŞMESI* 2.4 (2026): 58-64.
4. Laylo, R. (2026). SUNIY INTELLEKT VA AKADEMIK INGLIZ TILINI ORGANISH. *BILGI ÇEŞMESI*, 2(4), 58-64.
5. Nomozov Xurshid. "AXBOROT XURUJI VA OGOHLIK TUSHUNCHASI MAZMUN-MOHİYATI." *CONFERENCE OF ADVANCE SCIENCE & EMERGING TECHNOLOGIES*. Vol. 1. No. 7. 2026.
6. NOMOZOV XURSHID SHAVKAT O‘G‘LI. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." *TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G ‘OYALAR* 1.2 (2024): 48-51.
7. NOMOZOV XURSHID SHAVKAT O‘G‘LI "AXBOROT XURUJINING O‘SMIRLAR HAYOTIGA TA‘SIRI." *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI* (2023): 1285-1287.
8. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON KONTENTLARI TA‘SIRIDA SODIR BO ‘LAYOTGAN NEGATIV IJTIMOIYLASHUV SHAKLLARI. *TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G ‘OYALAR*, 1(2), 52-58.

9. Xurshid, Nomozov. "AXBOROT XURUJLARINING MANBALARI, ULARNING IJTIMOIIY MUHITDA AMALGA OSHISH USULLARI." *Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari* 41 (2025): 632-636.
10. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIIY TARKIBI." *Farg'ona davlat universiteti*, (3) (2023): 67-67.
11. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON RESURLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI." *Development and innovations in science* 2 (2023): 8-14.
12. Omonov, Bakhodir. "The Expression of Geopolitical Knowledge in the Works "the City of Virtuous People" and "India"." *JournalNX* 9.6 (2023): 16-20.
13. OMONOV, Bahodir. "'DASTUR UL-MULUK" VA "SADDI ISKANDARIY" ASARLARIDA GEOSIYOSIIY QARASHLAR." «*ACTA NUUZ*» 1.1.2 (2024): 180-183.
14. Omonov, Bakhodir. "The use of water resources in the center of environmental policy in the region." *The Fifth International Conference on History and Political Sciences*. 2015.
15. Omonov, Bakhodir Nurillaevich, Go'zal Aralovna Ochilova, and Sitora Ayonovna Azamova. "Specific characteristics of the ecological environment in uzbekistan." *World of Scientific news in Science* 1 (2023): 15-28.
16. Omonov, Bahodir. "Problems And Consequences Of Water Deficiency In Central Asia." *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry* 12.8 (2021).
17. Kenjayev, Zarmamat, Megliyev Azamat, and Jalilov Ixtiyor G'aniyevich. "NOGIRONLIGI BO 'LGAN SHAXSLAR HUQUQLARI: INKLYUZIV JAMOAT SARI." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 82-86.
18. Kenjayev, Zarmamat, Abdullayev Xurshid, and Jalilov Ixtiyor G'aniyevich. "INSON HUQUQLARI VA MAJBURIY MEHNAT." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 100-104.
19. Kenjayev, Z., Xurshid, A., & G'aniyevich, J. I. (2026). INSON HUQUQLARI VA MAJBURIY MEHNAT. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(6), 100-104.

20. Kenjayev, Zarmamat, Tog'aymurodov Donyor, and Jalilov Ixtiyor G'aniyevich. "RAQAMLI DAVRDA INSON HUQUQLARI: SHAXSIY MA'LUMOTLAR DAXLSIZLIGI VA SO 'Z ERKINLIGI MUAMMOLARI"." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 94-99.
21. Kenjayev, Z., Donyor, T. A., & G'aniyevich, J. I. (2026). RAQAMLI DAVRDA INSON HUQUQLARI: SHAXSIY MA'LUMOTLAR DAXLSIZLIGI VA SO 'Z ERKINLIGI MUAMMOLARI". *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(6), 94-99.
22. Kenjayev, Zarmamat, Baxodirov Nursulton, and Jalilov Ixtiyor G'aniyevich. "AYOLLARNING HUQUQLARI VA GENDER TENGLIGI." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 110-114.
23. Kenjayev, Z., Nursulton, B., & G'aniyevich, J. I. (2026). AYOLLARNING HUQUQLARI VA GENDER TENGLIGI. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(6), 110-114.
24. Jalilov, Ikhtiyor. "National "Kurash": History and Contemporary (On the Example of the Uzbek People)." *Procedia of Social Sciences and Humanities* 1 (2021): 360-363.
25. Sayxonovna, Maksadova Mexriniso, and Ismatova Oyimsiluv Rahimberdiyevna. "TALABA YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 105-109.
26. Sayxonovna, Maksadova Mexriniso. "OSMIRLARNING MUSTAQIL QAROR QABUL QILISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 87-93.
27. Sayxonovna, Maksadova Mexriniso. "PEDAGOGIK MULOQOTNING VA UNING O 'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI." *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI* 2.6 (2026): 121-126.
28. SHOMURODOV, Kh F., and B. Sh KHABIBULLAEV. "Investigation of changes in the species composition within the plant community containing relict shrub *Moluccella bucharica* for half a century." *Malayan Nature Journal* 74.1 (2022).

29. Рузиев, Ахрор Эватович. "СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ТЕРПИМОСТИ И ИНТОЛЕРАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ У РАННИХ ПОДРОСТКОВ." *Проблемы науки* 6 (65) (2021): 106-112.
30. Рузиев, Ахрор, Бобур Шодиев, and Камила Абдуллаева. "История педагогики, цель и задачи теории воспитания человека." *Общество и инновации* 2.4/S (2021): 666-672.
31. Evatovich, Ruziyev Axror. "Oilada yoshlarni tolerant madaniyatli qilib tarbiyalashda besh muhim tashabbus ijtimoiy-psixologik omil sifatida." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 1.3 (2021): 242-252.
32. Рузиев, Ахрор Эватович. "ИЖТИМОИЙ-ПСИХОЛОГИК ЁНДОШУВ АСОСИДА ИЛК ЎСПИРИНЛАРДА ТОЛЕРАНТЛИК ВА ИНТОЛЕРАНТЛИК ХУЛҚИНИ АНИҚЛАШ." *PSIXOLOGIYA Учредители: Бухарский государственный университет* 1: 197-202.
33. Evatovich, Ruziyev Axror. "O 'QITUVCHI VA TALABALAR O 'RTASIDAGI RAQAMLI KOMMUNIKATSIYA." «НАДЕЖДА НАЦИИ» *МЕЖДУНАРОДНОГО НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО КОНКУРС* 1.1 (2024).
34. Evatovich, Ruziev Akhror. "SOCIO-PSYCHOLOGICAL BASIS FOR DETERMINING TOLERANCE AND INTOLERANT BEHAVIOR IN EARLY ADOLESCENT CHILDREN." *Вестник науки и образования* 6-2 (126) (2022): 89-94.
35. Ruziev, A. E. "SOCIO-PSYCHOLOGICAL BASIS FOR DETERMINING TOLERANCE AND INTOLERANT BEHAVIOR IN EARLY ADOLESCENT CHILDREN." *ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ Учредители: Олимп*: 89-94.
36. Ruziev, A. Kh. "Concerning the organization of all-year-round agriculture in Tajikistan." (2014): 65-67.